

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ

«МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОВРЕМЕННОЙ РЕВМАТОЛОГИИ»
ПОСВЯЩЕННОЙ 90-ЛЕТИЮ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ
ПРОФЕССОРА ТУХТАСИН САЛИЕВИЧА САЛИЕВА

PROFESSOR TUXTASIN SOLIYEVICH SOLIYEV
TAVALLUDINING 90-YILLIGIGA BAG'ISHLANGAN
«ZAMONAVIY REVMATOLOGIYADA FANLARARO MUAMMOLAR»
MAVZUSIDAGI XALQARO ILMIY- AMALIY ANJUMAN

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ

- Азизова Ф.Л. – Тошкент тиббиёт академияси Илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректор.
- Мирахмедова Х.Т. – 1-сон ички касалликлар пропедевтикаси кафедраси мудури.
- Набиева Д. А. – 1-сон факультет ва госпитал терапия, касб патологияси кафедраси мудури.
- Дадабаева Н.А. – 1-сон ички касалликлар пропедевтикаси кафедраси доценти, т.ф.н.
- Мирзалиева А.А. – 1-сон ички касалликлар пропедевтикаси кафедраси ассистенти.
- Бердиева Д. У. – 1-сон факультет ва госпитал терапия, касб патологияси кафедрас доценти.
- Абдуллаев У.С. – 1-сон ички касалликлар пропедевтикаси кафедраси ассистенти.

Конференция материаллари ревматологиянинг долзарб муаммолари, ревматологик касалликларни замонавий ташхислаш усуллари, даволашда замонавий инновацион ёндашувлар, коморбидлик ва мультиморбидлик муаммолари, ревматологик касалликларнинг реабилитацияси ва профилактика масалаларига бағишланган.

Кенг учрайдиган ва асосий ревматологик касалликларда илмий тадқиқот ишлари натижалари илмий асослаб берилган.

**МАЗКУР «ZAMONAVIY REVMATOLOGIYADA FANLARARO MUAMMOLAR»
MAVZUSIDAGI XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN MATERIALLAR TÛPLAMI
ЗАМОНАВИЙ ЎЗБЕК ТИББИЁТИНИНГ УЛКАН НАМОЯНДАЛАРИДАН БИРИ,
РЕВМАТОЛОГИЯ ЙЎНАЛИШИНING АСОСЧИСИ,
БУ СОҲАДА ИЛМИЙ МАКТАБ ЯРАТГАН АТОҚЛИ ОЛИМ,
РЕСПУБЛИКАДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН ТИББИЁТ ХОДИМИ,
Т.Ф.Д., ПРОФЕССОР ТЎХТАСИН СОЛИЕВИЧ СОЛИЕВНИНГ
ЁРҚИН ХОТИРАЛАРИГА БАҒИШЛАНАДИ**

Профессор Тўхтасин Солиевич ревматология соҳасининг тараққиётига беқиёс ҳисса қўшган олим, инсоният учун муҳим бўлган икки касбни – ўқитувчилик ва шифокорликни маҳорат билан уйғунлаштирган юксак иқтидор соҳиби эди. Илм орқали халққа хизмат қилишни, билимдон шогирдлар тайёрлашни умрининг мазмуни деб, ҳаётини шу эътиқодга бахшида этган фидойи устоз сифатида ҳар иккала касбда ҳам энг олий мақомга эришиб, халқнинг ҳурмати ва ишончига сазовор бўлди.

Тўхтасин Солиев республикада ревматология мактабига асос солди, унинг ташаббуси билан МДХ мамлакатларида биринчи бўлиб 1991 йил Соғлиқни сақлаш вазирлиги буйруғига биноан ИАДК – ихтисослашган амбулатор даволаш курси - Республика артрология маркази ташкил қилинди ҳамда ревматологик беморларга тўлиқ ихтисослашган тиббий ёрдам кўрсатила бошланди. 1993 йилда эса бу марказга Республика ревматология маркази мақоми берилди. Унда ҳар йили 40-50 минг бемор амбулатор даволаниб, меҳнат қобилиятини тиклаб келмоқда.

Бугунги кунда ҳам унинг шогирдлари замонавий шифо усулларида фойдаланган ҳолда доимий тиббий эътибор ва назоратга муҳтож ревматологик беморларни даволаб келмоқда. Республикада вилоятларида ҳам профессор Солиев илмий мактабига мансуб алалиётчи-тадқиқотчи шифокорлар кўп, улар устоз ишларини масъулият билан давом эттиришмоқда.

Устоз ҳам олим, ҳам шифокор, ҳам инсон сифатида ҳақиқий ватанпарварларнинг энг олий тоифасига мансуб эди. Тўхтасин Солиевич деган мўътабар ном нафақат тиббиёт соҳасида, балки умумзиёлилар орасида, халқаро миқёсда катта шухрат қозонган эди. Унинг умри яхшилик улашиш, савоб амаллар, хайрли ёдловлар билан яна узоқ йиллар давом этади. Зеро, Тўхтасин Солиев яратган инсонийлик, шифокорлик ва олимлик мактаби, фидойилик фалсафаси билан ёғдуланган ҳаёт йўли истиқлол фарзандлари учун ибрат бўстониدير.

Кейинги йилларда тиббиётга давлат сиёсати даражасида эътибор кўрсатилмоқда. Домлага ўхшаш дилкаш, ўз соҳасини яхши кўрадиган ва яхши биладиган олижаноб ва довиорак мутахассислар, профессор Солиев яратган илмий мактабнинг ватанпарвар ворислари - улуғ устозларига муносиб фидойи ревматологлар сафи янада кенгайишидан умидвормиз.

REVMATOID ARTRITDA KOMBINIRLANGAN BAZIS TERAPIYANING HAYOT SIFATIGA TA'SIRINI BAHOLASH

Mansurova N.N., Matchanov S.X., Sirliboyev I.A., Abdurazzakova D.S.

Toshkent tibbiyot akademiyasi, O'zbekiston

Mavzuning dolzarbligi: Revmatoid artrit – keng tarqalgan autoimmun revmatik kasallik bo'lib, progressiyalanuvchi bo'g'imlarning destruktiv zararlanishi, surunkali og'riq, funksional buzulishlar va sistemali jarayonlarning o'sib borishi, hayotga jiddiy xavf solishi bilan xarakterlanadi. Aholi orasida tarqalish darajasi o'rtacha 0.5-1% ni tashkil etadi. Ayniqsa, 35-55 yosh orasida uchrash ehtimoli yuqori bo'lib, bu insonning ayni faol mehnat davridagi to'g'ri keladi. Kasallanish ayollar orasida erkaklarga nisbatan 3 marta ko'proq kuzatiladi. Har yili 100000 aholi nisbatiga olinganda 5 kishidan 50 kishigacha revmatoid artrit bilan kasallandi. 2010 –yilning o'zida butun dunyo bo'yicha 49mingga yaqin inson shu kasallik tufayli vafot etgan. RA da bo'g'im zararlanishi bemorlarda noprofessional va professional faoliyatni izdan chiqarib, ko'p hollarda nogironlik olib keladi, hayot sifatini sezilarli pasayishi va hayot davomiyligi qisqarishiga sabab bo'ladi. Hozirgi kunda zamonaviy bazis vositalarning ishlab chiqarilishi va ularning kombinatsiyalangan holda ishlatilishi bemorlarda hayot sifatini yaxshilanishiga, asoratlarning sezilarli kamayishiga olib keldi. Shunday preparatlar sirasiga gen injeneriyasi usullari bilan ishlab chiqilgan alfa o'sma nekrozi omillari ingibitorlarini kiritishimiz mumkin.

Tadqiqotning maqsadi: Revmatoid artritda kombinirlangan bazis terapiya sifatida metotrekstat va adalimumab (Xumira)ning hayot sifati ko'rsatkichlariga ta'sirini baholash.

Tadqiqot materiali va metodi: Tadqiqotga Toshkent tibbiyot akademiyasi ko'p tarmoqli klinikasining revmatologiya va kardiorevmatologiya bo'limlarida statsionar sharoitda davolangan hamda artrologik ixtisoslashgan ambulator davolash kursi bo'limlarida kuzatilgan 50 nafar RA bilan xastalangan bemorlar kiritildi. Shularning 45 nafarini ayol (90%) va 5 nafarini erkak (10%) bemorlar tashkil etdi. Kuzatuvdagi bemorlar ikkita teng guruhlariga ajratildi. Bemorlarning 25 nafari (50%) ida bazis terapiya sifatida metotrekstat haftasiga 15 mg va adalimumab (Xumira) 2 haftada 40 mg dori vositalari, qolgan 25 nafarida (50%) esa bazis terapiyada faqat metotrekstat dori vositasi haftasiga 15 mg qo'llanildi. Hayot sifatini keng qo'llanilgan umumiy so'rovnomma Short Form Medical Outcomes Study (SF-36) yordamida baholandi. Davolash natijalari 3 oydan keyin solishtirib ko'rildi.

Natijalar va munozara: 3 oylik davolash kursidan so'ng 1-guruhda an'anaviy davo fonida haftasiga 15 mg metotrekstat hamda ikki haftada 40 mg adalimumab bilan 3 oy davomida o'tkazilgan yallig'lanishga qarshi bazis davo shu guruh bemorlarining hayot sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Jismoniy faollik (PF) uch oylik davolan keyin dastlabki ko'rsatgichga nisbatan 27,3% ga ($P<0,001$) ko'tarildi, Hayot faoliyatining cheklanganligida jismoniy muammolarning roli – Role Physical (RP) davodan keyin 59,08% ga ($P<0,001$), Og'riq shkalasi – Bodily Pain (BP) davodan keyin 66,1% ga ($P<0,001$), Umumiy salomatlik – General Health (GH) davodan keyin 39,2% ga ($P<0,001$), Hayot qobiliyati shkalasi – Vitality (VT) davodan keyin 42,9% ga ($P<0,001$), Ijtimoiy faollik shkalasi – Social Functioning (SF) davodan keyin 59,0% ga ($P<0,001$), Hayot faoliyati chegaralanishida emotsional muammolarning ahamiyati – Role Emotional (RE) davodan keyin 25,7,3% ga ($P<0,001$), Ruhiy salomatlik – Mental Health (MN) davodan keyin 28,8% ga ($P<0,001$) ko'tarildi. Ikkinchi guruh bemorlarda esa 3 oylik davo muolajalari hayot sifati ko'rsatkichlariga aytarli ta'sir qilmadi.

Xulosa: Tadqiqot natijasida RA li bemorlarda metotrekstat va adalimumab (Xumira) dori vositalarini kombinatsiyada qo'llash hayot sifati ko'rsatkichlarini monoterapiyada metotrekstat qo'llanilishiga qaraganda ijobiy tomonga o'zgartiradi.

REVMATOID ARTRITDA KOMBINIRLANGAN BAZIS TERAPIYANING HAYOT SIFATIGA TA'SIRINI BAHOLASH

Mansurova N.N.; Matchanov S.X.; Sirliboyev I.A..

Toshkent tibbiyot akademiyasi, O'zbekiston

Mavzuning dolzarbligi: Revmatoid artrit – keng tarqalgan autoimmun revmatik kasallik bo'lib, progressiyalanuvchi bo'g'imlarning destruktiv zararlanishi, surunkali og'riq, funksional

СОДЕРЖАНИЕ

РЕВМАТОЛОГИЯ

Амриллаев У.Ш., Ахмедов И.А. РЕВМАТОИДАРТРИТ БИЛАН КАСАЛЛАНГАН БЕМОРЛАРДА ПЕРИФЕРИК ҚОНИДАГИ ЛИМФОЦИТЛАРНИНГ СУБПОПУЛЯЦИЯ ТАРКИБИНИНГ ХУСУСИЯТЛАРИ	4
Miraxmedova X.T., Sadikova N.G., Botirova N.A. 2 TIP QANDLI DIABET BILAN OG'RIGAN BEMORLARDA DIABETIK NEFROPATIYANING ERTA BOSQICHIDA KLOTNO OMILINING AHAMIYATI	4
Miraxmedova X.T., Sadikova N.G., Botirova N.A. QANDLI DIABETNING 2 TIPIDA RIVOJLANGAN SURUNKALI BUYRAK KASALLIGINI ERTA TASHXISLASHDA KLOTNO HAMDA SISTATIN C NI AHAMIYATI	5
Гадаев А.Г. Хужақулова Ф.И. СУРУНКАЛИ ЮРАК ЕТИШМОВЧИЛИГИ КАМҚОНЛИК БИЛАН КЕЧГАНДА КОЛЛАГЕН IV КЎРСАТКИЧЛАРИНИ ЎРГАНИШ	6
Ганиева Н.А., Джураева Э.Р., Зияева Ф.К., Бердиева Д.У. ТИЗИМЛИ СКЛЕРОДЕРМИЯ БИЛАН КАСАЛЛАНГАН БЕМОРЛАРДА ЮРАК ЗАРАРЛАНИШИНИ ЭХОКАРДИОГРАФИЯ КЎРСАТКИЧЛАРИ БЎЙИЧА БАҲОЛАШ	7
Исламова К.А. TGFB1 ГЕН ПОЛИМОРФИЗМИНИНГ ЭРТА РИВОЖЛАНГАН ОСТЕОАРТРОЗ КАСАЛЛИГИДА АҲАМИЯТИ	7
Qushaqov D.U., Nabieva.D.A., Matchanov S.Q., Folatova A.A. PODAGRA KASALLIGI BILAN DAVOLANUVCHI BEMORLARNI DINAMIKADA KUZATISH VA BAHOLASH	8
Miraxmedova X.T. Aybergenova X.Sh. TIZIMLI QIZIL BO'RICHADA KLINIK-LABORATOR VA IMMUNOLOGIK KO'RSATKICHLARNING BUYRAK JAROHATLANISHIDA DIAGNOSTIK VA PROGNOSTIK AHAMIYATI	9
Mansurova N.N., Matchanov S.X., Sirliboyev I.A., Abdurazzakova D.S. REVMATOID ARTRITDA KOMBINIRLANGAN BAZIS TERAPIYANING HAYOT SIFATIGA TA'SIRINI BAHOLASH	10
Mansurova N.N.; Matchanov S.X.; Sirliboyev I.A.. REVMATOID ARTRITDA KOMBINIRLANGAN BAZIS TERAPIYANING HAYOT SIFATIGA TA'SIRINI BAHOLASH	10
Махамадходжаева Х.Б., Набиева Д.А. ИНТЕРЛЕЙКИН 23 НИНГ АНКИЛОЗЛОВЧИ СПОНДИЛОАРТРИТ ЭРТА ТАШХИСОТИДАГИ АҲАМИЯТИ	11
Muhammadiyeva S.M., Matchanov S.X., Kengesbaeva M.S., Shomuxitdinov Sh.Sh., Israilov A.A. AKSIAL SPONDILOARTRITDA QO'LLANILUVCHI O'NO-A INGIBITORINING KASALLIK KLINIK FAOLLIGI BILAN BOG'LIQLIGI BAHOLASH	12
Muhammadiyeva S.M., Kengesbaeva M.S., Matchanov S.X., Usmonova S.S., Nurmuxamedova N.S. AKSIAL SPONDILOARTRITDA OSTEOPENIK SINDROM KUZATILISHI VA UNING KASALLIK FAOLLIK DARAJASI BILAN BOG'LIQLIGI	13
Пулатова Ш.Б., Набиева Д.А., Мирзажонова Г.С., Туркашев С. АНКИЛОЗЛОВЧИ СПОНДИЛИТДА ЮРАК ВА АОРТА ШИКАСТЛАНИШИНИНГ ХУСУСИЯТЛАРИ	14
Rasulova N.R., Shiranova Sh.A. PODAGRA BILAN OG'RIGAN BEMORLARDA KO'Z ANOMALIYALARINING XUSUSIYATLARI	14
Сагатова Д.Р., Хидоятова М.Р., Абдуазизова Н.Х., СТЕРОИДНЫЙ ОСТЕОПОРОЗ У БОЛЬНЫХ РЕВМАТОИДНЫМ АРТРИТОМ	15
Sultanova M.X., Salimova N.D. Xidoyatova M.R. Sherbekova D.U. METABOLIK SINDROM VA UNING REVMATOID ARTRITNING KLINIK VA LABORATOR KO'RSATKICHLARI BILAN O'ZARO BOG'LIQLIGI	15
Sultanova M.X., Ziyayeva F.K., Salimova N.D. TIZIMLI QIZIL BO'RICHA BILAN OG'RIGAN BILAN BEMORLARDA YURAK-QON TOMIR ZARARLANISHI	16